

**PAUL
GRIGORIU**

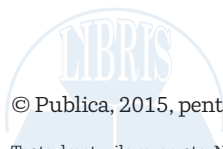

**PAUL
GRIGORIU**

Cutele și cutrele
memoriei

2008-1969-2008

© Publica, 2015, pentru ediția în limba română.

Toate drepturile rezervate. Nicio parte din această carte nu poate fi reprodusă sau difuzată în orice formă sau prin orice mijloace, scris, foto sau video, exceptând cazul unor scurte citate sau recenzii, fără acordul scris din partea editorului.

Descrierea CIP a Bibliotecii Naționale a României

GRIGORIU, PAUL

Cutele și cutrele memoriei : 2008 -1969 - 2008 / Paul Grigoriu. -

București : Publica, 2015

ISBN 978-606-722-064-3

821.135.1-94

VICTORIA BOOKS este un imprint al editurii PUBLICA

EDITORI: Cătălin Muraru, Silviu Dragomir

DIRECTOR EXECUTIV: Bogdan Ungureanu

DESIGN: Alexe Popescu

CORECTURĂ: Lorina Chițan

DTP: Răzvan Nasea

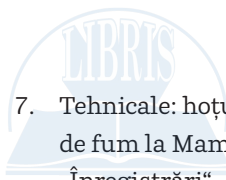
Carte dedicată cu dragoste adevărată
doamnelor din viața mea –
Gilda-Francesca și Rodica –,
care mi-au suportat (nu știu cum)
teribilismele și trufile.

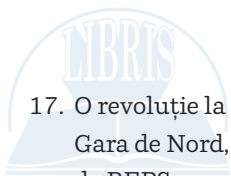
CUPRINS

1. Capătul Străzii Berthelot. Ipochimenu, slugile și dosarele. „K-drane“, ultimul bal. Lacrima prezidențială și adevăratul ei destinatar. 11
2. Semne prevestitoare. Cine are neamț să-l vândă! Darul miraculos al domnului Botezatu. Să scoți glas din piatră spartă... 15
3. Mesagerul „Cerbului de Aur“. Repartiție guvernamentală. Un radio-sceptic. 18
4. „Agitprop“ în variantă dâmbovițeană. Internaționalism radiofonic. Probleme de adaptare. 22
5. Elite sau nu? Despre dactilografie, cu dragoste. Vocea: manual de utilizare. 28
6. Dulcele prizonierat sau cum am ajuns „dependent de Radio“. Un dicționar viu: Sergiu Levescu. Secretari de partid, vicepreședinți, belele. 33

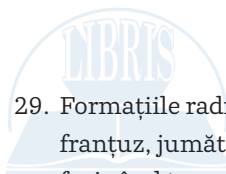

7. Tehnical: hoțul de curent electric. Un avertizor de fum la Mamaia. „Killerul“ lucra la Serviciul „Înregistrări“. 41
8. Radio Vacanța: o poveste cu sfârșit trist. Pace/Dezarmare/ Înțelegere între popoare: chef la Prejmer. O personalitate contestabilă: pagini niciodată scrise din jurnalul tovarășului Marin. 48
9. Un accident de parcurs. Ce învățături trebuia să trag și de ce nu am făcut-o. 59
10. Membru al PCR. Nemulțumirea tovarășului Marin. Comuniștii țin sfat: oare ce și-or spune? 63
11. Traducător și interpret de discursuri ceaușiste: o lecție pe care nu am învățat-o. Cartea din sertar și frica asimilată cu lașitatea. O observație a tovarășului Vasile. Marele risc al emisiunilor culturale: titlurile cosmopolite. 66
12. Botez cu... dar sau „Unde ni sunt turnătorii?“
De 5 lei plăcere. RI-PA: Discoteca PARDON.
Tovarășul Atanasiu intră în... horă. 71
13. De ce a fost creat Programul 3: o ipoteză. Un eșec care m-a marcat. 75
14. Batalionul de pedeapsă: de la bastonul de mareșal la obială 80
15. O „rezistentă“ la Cabinetul Medical și un „dușman al poporului“ chiar la microfonul postului național de radio. „Circulația ideilor și persoanelor“: odiseea prietenului Richard Lang. 84
16. Defilări și participanți. August 1989, ultima mascaradă. 91

17. O revoluție la București, o veste primită în Gara de Nord, un concediu la Bacău. Despărțirea de REPS.	95
18. De unde venea și cine era „împuțnericitul general provizoriu pentru Radio?“ – fragment. Ce naiba căutam eu la Actualități? Primele emisiuni. O gafă dintre miile pe care le-am făcut și urmarea ei aproape imediată.	100
19. „Matinal“, istoria unui „eseu câștigător“. Moștenitor al „Orelor dimineții“? Ecoul unui „Apel prioritar“. 13, o cifră cu ghinion. Mirela Fugaru cântă fals.	107
20. Doamnele de la Radio. Un stagiul la Radio România Tineret.	115
21. Maiestatea Sa	121
22. Eugen Preda color și în 3D	124
23. „Unde plecăm când fugim de acasă?“	131
24. De la RTVR la Radio România și Televiziunea Română. Pudoarea domnului academician. Somnul dramaturgului. Profesorul nu crede în ucazuri. Andrei are un frate geamăn.	134
25. Acei oameni minunați și mașinile lor vorbitoare. Despre tehnică și cei care o stăpânesc, cu respect. Ce să faci cu un telefon mobil.	141
26. Economii de hârtie igienică și cerneală	145
27. Locuri de tihnă și de taină: librăria și Serviciul Documentare	146
28. Când a greșit Dan Voicilă? Ce înseamnă „ratat“ în Radio și „câți ca voi“? Părererea mea, impresiile altora.	149

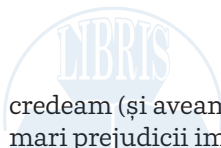

29. Formațiile radio – însemnări de afon. Jumătate franțuz, jumătate bâlbâit: Emanuel Elenescu. Ce faci când te numești Iosif Sava. „Bă, Laci, ăsta-i surd!“ Ce Dumnezeu să cauți printre melomani? Vizita bătrânei doamne și glumele lui Luciano Pavarotti. 152
30. „Sfertul academic“: o poveste de succes. Reporterul Mihaela nu intră în acțiune. Un car prea mare pentru o buturugă atât de mică. Punctualitatea: politețea regilor. Sunt politicienii Republicii niște bătădări? Dramoleta unui obscur Ionesc. 158
31. Visul unei „Nopti albastre“ 165
32. Chiclazuri pentru glas. Ce înseamnă „vocale Radioului“? Să auzi emisiunea sunând în propriul cap sau cât costă un minut la Radio. 168
33. Ipocrizii sau cum să ne alintăm singuri. Un vecin enigmatic. Ce se poate și cât se cuvine: ascultătorii noștri. Nu-i cer scuze domnului Ion Cristoiu. Nici dânsul mie. 172
34. Ni se scrie de la Patriarhie. Ca nuca-n perete sau propunerea unui fariseu. Cum m-am „întâlnit“ cu Papa Ioan Paul al II-lea. 177
35. Ultimul cincinal: preliminarii. Alegerea oștii. Mulțumesc, Victor! Un ucenic care era maestru. Azilul de calfe. 180
36. Reacții pro și contra. „K-drane team“ la fel ca „dream team“. 184
37. „Atenție! Se închid ușile!“ 190
38. Aproape de încheiere 193

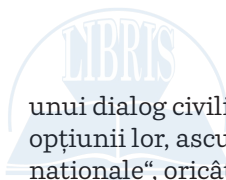
Capătul Străzii Berthelot. Ipochimenu, slugile și dosarele. „K-drane“, ultimul bal. Lacrima prezidențială și adevăratul ei destinatar.

Vineri, 31 octombrie 2008, ora 15:00. În minutul următor voi deveni un „ex“, așa cum anticipasem cu câțiva ani în urmă, când propusesem, pentru programul RADIO ROMÂNIA ACTUALITĂȚI (RRA), emisiunea cu titlul DOSARELE EX, consacrată unor foste figuri proeminente ale vieții românești, care-și evocau singure ieșirea de pe o scenă pe care o dominaseră, la un moment sau altul, cu argumente politice, culturale, sociale ori profesionale. Din rațiuni diverse, emisiunea nu a făcut prea mulți purici (circa o jumătate de an). Voind, probabil, să mă pedepsească pentru că-l înfruntasem (îmi dădusem demisia din conducerea Radioului chiar în ziua în care fusese numit șef suprem în Strada Berthelot), Dragoș Șeuleanu, acest *no name* al jurnalisticii de radio, își asmuțise copoi pe mine. Mai mult decât atât. În textul demisiei mele, publicat *à la une* de *Evenimentul zilei*, precizam – negru pe alb – că nu doream, prin prezența mea în structurile de conducere, să cauționez în vreun fel acțiunile noului conducător, acțiuni despre care

credeam (și aveam, din nefericire, dreptate!) că vor aduce mari prejudicii imaginii postului național de radio. Stăpân pe situație, dar laș, Șeuleanu și-a însărcinat două slugi (Viorel Popescu și Doina Jalea) cu misiunea de eliminare din grila de programe a emisiunii mele. Nu cred că acest trio de penibilă amintire mai merită (cel puțin deocamdată) vreo atenție, așa că revin la punctul de plecare al acestui capitol, ultimul înscris pe orbita mea profesională.

Proiectul pe care-l încheiam în acel sfârșit de octombrie al anului 2008 purta numele K-DRANE. Având drept motto asumat de întreaga echipă de realizatori „Ca să aflăm ce se întâmplă și să înțelegem de ce“, emisiunea, care includea, încă din debutul ei, RADIOJURNAL-ul de la ora 13:00, se dorea (și, în mare măsură, cred că a și reușit) un magazin, o vitrină cu actualități (politice și de toate felurile). Îi atașasem și o mai veche rubrică a mea (SFERTUL ACADEMIC) în care se regăseau principalele personaje ale zilei, interogate fără menajamente, dar, în mod cert, cu o anumită eleganță de care (credeam atunci, cred și acum) o dezbateră (talk-show, dacă insistați) are atâta nevoie. La sugestia unei eminente colege și bune prietene (doamna Rodica Madoșa), alocasem – la finele dialogului meu cu invitatul zilei – un tronson de șapte minute, pe parcursul căruia ascultătorii, luați în ordinea apelurilor telefonice, aveau posibilitatea să-i adreseze invitatului o întrebare la care acesta să răspundă pe dată. Ar fi trebuit să fie un succes și mai mare decât era deja, dar, din nefericire, nu a fost să fie așa. Când ajungeam în direct cu invitatul, ascultătorii, cu prea puține excepții, țineau morțiș să-și arate propria pricepere în domeniul abordat în ziua aceea sau, și mai rău!, se lansau în imprecății la adresa oaspetelui. Reacția mea de moderator era primită cu animozitate și de aici la a fi acuzat de cenzură nu mai era decât un pas. Ascultătorii emisiunii l-au făcut – în mai multe rânduri – cu nonșalanță, uitând, ca din întâmplare, că rubrica SFERTUL ACADEMIC le dădea posibilitatea să facă fie și câțiva pași pe drumul

unui dialog civilizat cu semeni de-ai lor, aflați, datorită opțiunii lor, ascultătorilor!, „în fruntea bucatelor naționale“, oricât de râncede ar fi ele într-o circumstanță sau alta...

Emisiunea avea și multe puncte necontrovertate, luminoase chiar. Se strânseseră în jurul ei, încă de la începuturi, vreo 10-15 gazetari de primă calitate, cărora nu voi ști cu adevărat niciodată cum și cât să le mulțumesc pentru entuziasmul, competența și obiectivitatea cu care își însoțeau zi de zi demersul la microfonul emisiunii K-DRANE.

Vineri, 31 octombrie 2008, pentru ultima ediție, l-am avut ca invitat pe Traian Băsescu... Nu sunt persoana care să se entuziasmeze ușor de „faptele de arme“ ale cuiva, fie el și lider politic de primă calitate. Pe parcursul anilor, pentru că acoperisem, pentru RADIO ROMÂNIA, o serie de acțiuni de care erau responsabili sau asociați „puternicii zilei“ (Ion Iliescu, Petre Roman, Emil Constantinescu etc.), îmi atrăsesem ironiile, uneori dureros de mușcătoare, ale unor oameni la ale căror opinii țineam și, în multe cazuri, țin și astăzi. Mi-am spus întotdeauna (și, când uitam, s-a găsit cineva să-mi aducă aminte) că între eventualele mele simpatii politice și ceea ce reprezintă prestația Radioului public, aceasta din urmă trebuie să le facă să pălească până la ștergere pe cele dintâi... Îmi recunosc, cu oarecare jenă, două slăbiciuni la nivelul clasei politice: Emil Constantinescu, pentru unda de amar care i-a bătut sufletul când a înțeles că un dascăl (fie el strălucit) nu are ce căuta în mijlocul unei haite care nu reacționează decât la mirosul fetid al bancnotelor asudate pentru care au muncit, evident, alții. Al doilea „călcâi al lui Ahile“ (dacă-mi îngăduiți îndrăzneala comparației) este Traian Băsescu. Nu ne apropie mai nimic. Poate pentru că a făcut gimnaziul la Bacău, urbea mea natală... Sau, cine știe?, poate pentru că, în ciuda unei căutături anatomic viciate, ți se uită drept în ochi când îi vorbești.

Am încercat să închei emisiunea din 31 octombrie 2008 (vineri) într-o atmosferă detașată, fără efuziuni

sentimentale pe care, în forul meu interior, le socoteam deplasate. Cred că am izbutit să dau despărțirii mele de ascultători o notă sobră, deși nu detașată.

Nu același lucru l-a reușit Traian Băsescu. Între vorbele lui (ultimele la microfonul emisiunii mele) s-a strecurat o lacrimă. Depart de mine ideea de a mă alătura, pe un raft al memoriei, lui Petre Roman sau lui Theodor Stolojan. Însă îmi spun că, până la urmă, dacă nu merită chiar o liturghie, Radioul public poate primi, furișată de pe un obraz, o lacrimă. Fie ea și de șef de stat...

Semne prevestitoare. Cine are neamț să-l vândă! Darul miraculos al domnului Botezatu. Să scoți glas din piatră spartă...

După ce au orbecăit o vreme pe cărările marcate cu însemnele meseriei alese și dobândite în fel și chip, indivizii din categoria de mijloc (căreia îi aparțin) încep, cu glas arămit, susținut de o privire oarecum trufașă, să vorbească despre *cariera* lor. Mai mult decât atât, încep să caute, în tentativele șovăitoare ori de-a dreptul găngave ale unui trecut recent, acele „semne prevestitoare“ care anunțau, vezi dumneata, strălucirea orbitoare a prezentului.

Am parcurs și eu acest traseu. Împotriva unei căutări perseverente se înălța un zid de indiferență, dincolo de care nu părea să existe mare lucru... În casa părinților mei exista, printre mobile desperecheate și obiecte a căror utilitate îmi scăpa sau mi-era indiferentă, un aparat de radio nemțesc, marca Mende. Era așezat chiar la intrarea în camera mare, pe o măsuță rotundă, dintr-un lemn de culoare aproape roșie, cireș bănuiesc. Când era aprins, adicătelea se putea asculta ceva la el, scala aparatului de radio era luminată intens de un bec care risipea întunericul unde trăiseră până atunci diferitele

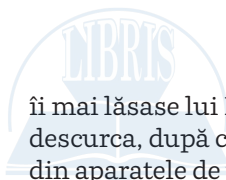

posturi emițătoare: Moskau, Berlin, Paris, Gleiwitz, Münster, BBC London, Madrid, Rom, Tanger, Wien ș.a.m.d. Este inutil să vă spun că eram atras, asemenea unei găze proaste, abia eclozate, doar de lumina becului. Ce grația și în ce grai anume mi se adresa bravul soldat electronic Mende nu mă privea, mai ales că nici nu se auzea mare lucru printre fluierăturile și zgomotele de tot felul cu care stațiile de bruiaj se străduiau să acopere adevărurile căutate de părintele meu, singurul din familie abilitat să se folosească de talentele excelentului Mende, cel care ne punea Occidentul la îndemână, într-o vreme când visul potrivit căruia „vin americanii“ băgase multă lume credulă după gratii... Cert este că o duceam prost, „trăgeam mâța de coadă“, vorba tatei, așa că, după cărțile rare din bibliotecă („miresele sufletului“, cum le alinta, totuși, părintele meu), după câteva obiecte mai de Doamne-ajută (un serviciu de porțelan de Sarreguemines, o față de masă din pluș verde cu un model straniu țesut cu fir de aur, patru suporturi de argint pentru pahare de cristal din care se bea ceai de iasomie, cum își amintea nostalgic o fată-bătrână-mătușă de-a mea), a venit și rândul lui Mende. A plecat fără să crâcnească (*Ordnung und Disziplin*), lăsând, în anemicul buget familial, câteva sute de lei revigorante...

Am plâns cu lacrimi amare la acea primă despărțire brutală din viața mea și socotesc acum, la șazeci de ani depărtare, că Mende, credinciosul și bravul aparat de radio acoperit cu platoșa lui de bachelită, a fost un fel de mesager: tăindu-mi cu brutalitate (prin înstrăinarea lui) calea undelor, m-o fi împins mai târziu să o caut, să o găsesc și, eventual, să o înțeleg...

Domnul Mircea Botezatu, așezat împreună cu familionul său în casele vecine cu a noastră de la numărul 38, fusese, la anii săi tineri (nu prea îndepărtați pe la 1960), radiotelegrafist în armata română. Anumite misiuni confidentiale pe care, firește, le îndeplinise cu succes îi lăsaseră o anumită scrânteală despre care vorbeau în șoaptă toți apropiații. Dar „trecutul de luptă“

îi mai lăsase lui Mircea Botezatu și priceperea de a descurca, după căutări pline de răbdare, toată mățaraia din aparatele de uz casnic pe care vecinii le îngrămădeau pe unde puteau în camera lui, cu speranța că într-o bună zi le va drege... Nu pot să spun că aș fi ucenicit pe lângă Mircea Botezatu. Înțelegând (el, nu eu!) că n-am nici îndemânare, nici răbdare, mi-a construit, într-o bună zi, un radio cu galenă. Mi-a înmănat solemn o pereche de căști, m-a pus să zgârii cu un fir de sârmă o bucată strălucitoare de piatră spartă și, Doamne!, l-am auzit iarăși pe Mende! Care, după ce a înșirat în mod organizat niște nume de persoane absolut necunoscute mie (cred că era, totuși, distribuția unei piese de teatru, nu putea fi lista membrilor Biroului Politic al Comitetului Central al Partidului Muncitoresc Român, ăia, firește, se odihneau, trudiseră toată ziua pentru fericirea poporului...), s-a grăbit să dea ora exactă: „La al cincilea semnal, va fi ora 22. Bip, bip, bip, bip, bip! A fost ora 22“...

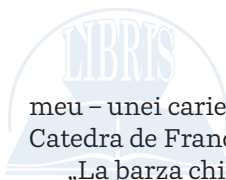
Aveam atunci, îmi amintesc cu precizie, cincisprezece ani. Până la douăzeci și patru, când m-a înșfăcat în ghearele lui și m-a luat în Strada Temișana ca să mă așeze în raftul ce mi-era hărăzit într-una dintre redacțiile sale, Radioul nu mi-a mai dat niciun semn...

Mesagerul „Cerbului de Aur“. Repartiție guvernamentală. Un radio-sceptic.

PAUL GRIGORIU

În februarie 1969 abordam, împreună cu întregul an V al Facultății de limbi romanice, clasice și orientale (Secția Franceză-Spaniolă) a Universității din București, cel din urmă semestru al trecerii majorității dintre noi prin amfiteatrele din Strada Edgar Quinet. În pofida faptului că, așa cum o afirma sforăitor în toate documentele de partid, comunismul pusese, în fața generației mele, un viitor de aur, eram, eu personal, mai degrabă neliniștit în legătură cu perspectiva profesională. Știam, firește, că, după susținerea lucrării de diplomă („Anatomia visului la Gérard de Nerval“), avea să-mi fie repartizată o catedră într-un oraș mai mic ori mai mare sau, cine știe?, poate chiar în București. Perspectiva întâlnirii cu adolescenții cărora ar fi trebuit să le „împărtășesc din comorile“ strânse de mine prin frecventarea asiduă a bibliotecilor și sălilor de seminar, această perspectivă, așadar, nu mă încânta defel, pentru două motive: habar n-aveam să explic ceea ce, de bine-de rău, dobândisem în contact cu profesorii mei (cu alte cuvinte, fibra mea de „pedagog“ lipsea cu desăvârșire). Al doilea motiv era că rezultatele studiilor mele nu mă recomandau – așa cum ar fi dorit cu ardoare părintele

meu – unei cariere universitare, eventual chiar la Catedra de Franceză de la București...

„La barza chioară îi face Dumnezeu cuib.“ Chiar așa s-a și întâmplat după ce mai mulți băieți din anul nostru am fost anunțați, în prezența tipului acela elegant și franțuzit pe care, cu o săptămână sau două în urmă, îl văzusem la televizor (în compania frumoasei actrițe Valeria Gagealov oficiind – cu smoking și papion purtate cu perfectă eleganță – pe scena festivalului „Cerbul de Aur“ de la Brașov), cum că la Secția Franceză a Redacției Emisiunilor pentru Străinătate a Radioteleviziunii Române se va da un concurs, întrucât se căuta, în vederea angajării, un redactor...

Circula, pe vremea aceea, o anecdotă cu un nefericit de muncitor la o uzină de automobile din Detroit, care, după ce fusese stors de puteri vreme de 8 ore, pe o linie capitalistă de montaj a Chevroleturilor pentru cei bogați, ajunsese în sfârșit (urcând pe scări, fiindcă liftul era în grevă) în cămăruța lui de la etajul 80 și tocmai se pregătea să-și administreze o bere, când, de la balconul etajului similar al blocului de peste stradă, se vede chemat imperios, prin semne mai mult decât elocvente, de o blondă. Lăsând totul în plata Domnului, uitând, ca prin farmec, și de oboseală și de tot, bietul om, cu ușa-n spinare, se prăvălește înapoi pe scări, cu gândul creștinesc de a-i da vecinei blonde tot ajutorul de care aceea părea să aibă atâta nevoie...

Într-o fracțiune de secundă mi-a trecut atunci prin minte pățania reglorului de cutii de viteze pentru ultimul tip de Chevrolet scos pe piață de uzina de automobile din Detroit, USA...

Împreună cu un coleg de an, Gabriel Pârvan, astăzi profesor pensionar la Pitești, ne-am prezentat la sediul Radiodifuziunii, la intrarea din Strada Teișana. Erau, ca și astăzi, trei căi de acces în clădirea unde aveam să-mi petrec nici mai mult, nici mai puțin decât 39 de ani din viață... Am primit (după ce, în prealabil, ni s-a cerut buletinul) un bon de intrare și, însoțiți de ciceronele

oficial – una și aceeași persoană cu prezentatorul „Cerbului de Aur”, fermecătorul, pe atunci, Andrei Magheru, ne-am îndreptat spre redacție.

Voi reveni, cu siguranță, mai la vale asupra celor care populau această lume nouă în care intrasem. Spun și scriu „intrasem” deoarece, între timp, era să uit, câștigasem, în detrimentul bunului meu coleg și prieten Gabriel Pârvan, selecția organizată de redacție („secție” pe atunci). Fuseseră două probe: o retroversiune, pe care – sunt covins! – o făcuserăm la fel de bine (ori de prost...) amândoi, precum și o probă de lectură în limba franceză. Mi s-a spus, după încheierea selecției și anunțarea rezultatului, că, deși câștigasem, proba de microfon nu fusese la fel de bună ca retroversiunea, din pricină că glasul meu prezenta niscaiva derapaje... În consecință, vreme de un an după aceea, am făcut acasă zeci, poate chiar sute de exerciții, spre marea mirare (niciodată „iritare”) a nevastei mele care, precum orice femeie tânără și îndrăgostită, consideră, între multe altele, că glasul de care ea fusese vrăjită nu-i poate lăsa indiferenți pe ceilalți, fie ei chiar specialiști în „radiogenie” și alte alea...

„După ploaie, vreme bună!” Câștigarea selecției mi-a dat dreptul ca, până la examenul de stat și repartitia din vară, să colaborez (retribuit fiind) de două ori pe săptămână la Radio. Dacă se întâmpla ca repartitia guvernamentală să fie cea dorită de ambele părți, și a fost!, una dintre ele (angajatorul) câștiga, în loc de un „novice” perfect ignorant, un „ucenic” care, măcar, știa să deosebească un microfon de un ciocan de lipit sau un dicționar de o condică de sugestii și reclamații... În ceea ce privește cealaltă parte (angajatul, adică, în acest caz, eu însumi), la ora când va intra „cu arme și bagaje” în rândul „radiofoniștilor”, când va fi, cu acte-n regulă (o legitimație albastră și o carte de muncă), *un ragazzo della via Nufertilor*, va avea mai mult de un chior în buzunar și va fi trecut, o literă sau două, dar va fi trecut!, peste ABC-ul meseriei, mai cunoscut drept „genunchiul broaștei”...

Reacția alor mei la ceea ce eu calificam drept „victorie istorică” nu a fost cum mă așteptam: mama – neîntrebată, de altfel! – spunea că ea nu înțelege ce vrea să zică asta să lucrezi la Radio și să nu te audă nimeni suflând și tu măcar o vorbuliță în difuzorul ăla (vânduseră între timp aparatul Mende și se abonaseră la radioficarea orașului care, odată cu un difuzor oribil ca aspect, manevrat doar de o limbă metalică pentru „mai tare”, „mai încet”, ne umplea zilele cu MUZICĂ POPULARĂ, ROMANȚE, VORBEȘTE MOSCOVA! ori, în cel mai bun caz, TEATRU LA MICROFON). Momentul cel mai penibil al acestei prestații se plasa însă la orele 11 și 50 de minute ale oricărei zile când, în limbile română, rusă și franceză, se difuzau COTELE APELOR DUNĂRII. Aveam să „pretez” și eu la această „repetabilă oroare”, înșiruind la microfon (în direct, ce-i drept) cifre de care, sunt sigur acum, nimeni nu avea nevoie... Amicul meu, Florian Pittiș, după sfântul lui obicei și har, avea să ironizeze, în fața unor colegi ai lui cărora tocmai mă prezentase, prestația mea la microfonul COTELOR APELOR DUNĂRII, spunându-le acelora (actori celebri, fiți convinși!) că aveau în fața lor „prezentatorul celei mai populare emisiuni radiofonice din România“...

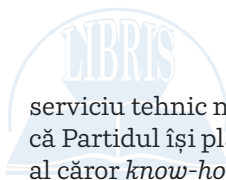
Cât despre tata, căruia avusesem insolența să-i arăt foarte oficial legitimația de „redactor” al Radioteleviziunii Române (deși erau departe una de alta, străzile Nuferilor și Pangrati erau lipite – adevărată autostradă! – în numele ideologiei de partid), mi-a spus, fără să catadicsească să articuleze limpede cuvintele, așa cum făcea când ne învăța, la liceu, franțuzește: „Băiete, ai grijă! Îl ții minte pe Mende?” (Bineînțeles! Cum să-l fi uitat? Doar îl jelisem când ne părăsise „contra cost”!) „Dar pe hârșăitul ăsta îl știi?” (Arăta spre difuzor.) „În principiu, fac același lucru: vorbesc despre lume. La unul (Mende), alegi tu ce vrei să știi. La celălalt (hârșăitul), aleg alții, *numai* ce vor ei. Tu din ăsta vrei să fii?”

„Agitprop“ în variantă dâmbovițeană. Internaționalism radiofonic. Probleme de adaptare.

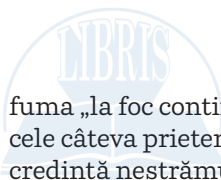
PAUL GRIGORIU

Nu aş merge până la a afirma că Redacția Emisiunilor pentru Străinătate (REPS) căreia îi aparțineam acum (14 iunie 1969) cu acte în regulă era ceea ce se numește un „stat în stat“. Elemente pentru a o defini ca atare existau totuși. Ca structură organizatorică, în primul rând. Celor paisprezece secții în limbi străine le erau furnizate materiale special concepute pentru ele în două birouri separate (Externe și Interne) conduse de redactori șefi adjuncți, persoane de încredere din punct de vedere politic, despre care se putea spune că erau și ziariști cu o oarecare experiență. La rândul lor, secțiile în limbi străine aveau în fruntea lor „tovarăși“ de bună calitate, dintre care unii cunoșteau bine limba în care lucrau subalternii lor și, ceea ce este și mai important, aveau drept de viață și de moarte (VIZA, faimoasa viză!) asupra articolelor de presă pe care respectivii subalterni le scriau și le prezentau la microfon. Redacția avea propriul ei serviciu de cadre, un altul financiar (banii veneau de la guvern), o secție muzicală, telexuri cu abonament la marile agenții de presă (cu trecerea timpului, acestea aveau să se împuțineze dramatic și să fie tot mai greu accesibile ziariștilor obișnuiți). Eram susținuți și de un

serviciu tehnic mai degrabă competent, în pofida faptului că Partidul își plasase și acolo câțiva dintre oamenii săi, al căror *know-how* nu depășea cu mult nivelul lozincilor așa-zis mobilizatoare care populau pe atunci locurile cele mai vizibile de pe zidurile „instituției”. Firește, REPS avea propria ei organizație de partid, cu „mezina” UTC, dirijate de personaje cu influență. Conducerea propriu-zisă (redactor-șef și secretar general de redacție) fusese încredințată „tovarășelor” Hortensia Roman și Viorica Marinescu. Prima, o spanioloaică plină de temperament, își cunoscuse soțul (Valter Roman) la ea acasă, unde acest vajnic comunist se deplasase, cu Brigăzile Internaționale, să scape lumea de Franco. Aveau patru copii: Raúl și Mirella (dintr-o primă căsătorie a Hortensiei), Petre (viitorul prim-ministru, omul cu puloverul roșu pe care visau să i-l fi împletit fetele iubărețe de la APACA) și Carmen, care s-a căsătorit mai târziu cu generalul (!!?) Kuki Bolislavski, un culturist frumușel, fost student la spaniolă, care-și consumă acum pensia rotunjoară oferită de „Patria recunoscătoare”... Pe Carmen aveam să o pregătesc mai târziu pentru admiterea la facultate și să îi cunosc astfel destul de bine pe aparținătorii „clanului Roman”. Ședeau pe lângă Arcul de Triumf, într-o jumătate din parterul unei vile cochete, ridicată pe vremea lui Gheorghiu-Dej și destinată inițial diplomaților străini la București, dar refuzată – din ce motive, nu știu – de aceștia și repartizată ștabilor comuniști. Alături de „tovarășul ei de viață”, Hortensia Roman locuise, înainte de venirea în România, la Moscova, unde lucrase la Radio. Era, credeau ea și alți câțiva, perfect îndreptățită să „activeze” într-un sector similar. Și cum Valter era membru al Comitetului Central al „eroicului partid al comuniștilor români”, i s-a găsit un loc în acest „avanpost” al propagandei pentru străinătate care era redacția noastră...

Mâna stângă a Hortensiei Roman (nu pot spune, totuși, „mâna dreaptă”, aș fi acuzat de „deviaționism”!) era Viorica Marinescu, o oacheșă relativ planturoasă care

fuma „la foc continuu“, bea cafele și bârfea „pe linie“ cu cele câteva prietene care i se atașaseră cu docilitate și credință neșămutată în viitorul care pândea România împoțonată cu hlamidă roșie... Și „tovarășul de viață“ al Vioricăi Marinescu era un fel de țuțăr prin Comitetul Central, așa că toată lumea (presupun!) a primit cu „vie satisfacție“ instalarea ei în postul de secretar general de redacție. Ulterior, titulatura de „secretar general“ avea să dispară, fiind înlocuită cu cea de „secretar responsabil“. Și pe bună dreptate! Cine oare putea fi mai *general* și mai *secretar* decât baliga puturoasă care a sufocat România după 1965, „eroul națiunii“, mai cunoscut sub numele de Nicolae Ceaușescu?

Viorica Marinescu nu avea niciuna dintre calitățile pe care visezi să le descoperi într-un ziarist, fie el și comunist. Prăpastia profesională din educația ei era relativ bine mascată de un zâmbet care putea să pară – în anumite circumstanțe – uman. Din pricina pigmentului care domina în tegumentul ei, am poreclit-o, personal și cu voce tare, la o agapă a redacției, Mama India. Nu știu dacă s-a amuzat, însă, oricum, n-am mai auzit pe nimeni dintre colegii mei să folosească acest apelativ.

Nu știu dacă Hortensia Roman și Viorica Marinescu erau prietene. Îclin să cred că nu. Mimau cu destulă dibăcie o anumită „Antantă“. Apăreau obligatoriu împreună la diferitele sărbători organizate prin redacție, acceptau (până la un anumit prag, să ne înțelegem!) glumele pe care ni le permiteam noi, cei mai tineri și mai puțin la curent cu subtilitățile artei conversației în prezența șefilor. Hortensia Roman devora romane polițiste din „Série noire“ și adora săptămânalele franțuzești (*PARIS MATCH*, *l'Express*, poate și italianul *Noi Donne*) care se și aduceau la Serviciul de Documentare. Avea un șef de cabinet, un adevărat cerber care o proteja de vizitele subordonaților nechemăți. Acest Decebal Antonescu își descoperise la un moment dat un apetit teribil („talent“, îi spunea el) pentru poezia patriotică. Nu-și încredința „creațiile“ oricui. Printre

confidenții și sfătuitoarii săi literari se număra și Leon Sărățeanu, șeful Secției Franceză unde trudeam, cum am mai scris, și eu. În afară de faptul că era un intelectual subțire, cu lecturi întinse, din literatura franceză în mod special, acest Leon Sărățeanu era, se vede, un indiscret malițios. Așa se face că într-o bună zi a ajuns pe buzele tuturor un distih semnat Decebal Antonescu, venit – credea el! – să-i asigure un loc printre barzii neamului atât de bine analizați și puși în valoare de tovarășii Ion Vitner, Savin Bratu ori Nicolai Moraru. Iată acest distih care mi-a atras – fiindcă îl recitam în gura mare pe coridoare, în studiouri de înregistrare, în birouri redacționale – mânia și antipatia lui Decebal Antonescu, căruia îi eram oricum antipatic pentru că purtam plete și blue jeans soioși:

„O spunem cu cinism:
Suntem pentru leninism!“

Vreun trubadur de-ai lui Păunescu (la Victor Socaciu mă gândesc, să fie clar!) ar fi putut transpune pe muzică aceste versuri „cioplite-n granit“ într-un cântec care să-i scoale din țărâna sub care s-au ascuns și pe Ulianov, și pe bârboșii de Karl și Friedrich. Chiar și pe Djugașvili, tătucul popoarelor...

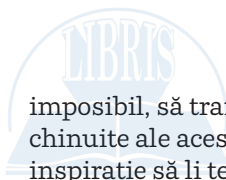
Viorica Marinescu nu avea șef de cabinet. Nu era prevăzut în organigramă. În schimb, camera pe care trebuia să o traversezi ca să intri la ea (când te chema, evident) era ocupată de 3 femei, care de care mai importantă, care de care mai aferată: secretarele. Acolo ajungeau, cu original cu tot, pe care ele îl îndosariau, copiile articolelor scrise special pentru secțiile în limbi străine de redactorii de la Extern și Intern. Erau 14 copii pentru un material: vă dați seama că, începând de la a șasea ori a șaptea, copiile fiind făcute la indigo, nu mai reușeai să deslușești mare lucru. Nu exista regula potrivit căreia „primul venit, primul servit“. Se dădeau după bunul-plac al secretarelor, iar cei care nu erau în grațiile

lor (între care și eu) ajungeau să poarte ochelari de vedere mai devreme, mult mai devreme, decât le-ar fi impus-o vârsta. Șeful (șefa) acestui detașament de „amazoane“ era doamna Nina Șaraga, căreia îi păstrează cea mai plăcută amintire din ziua când, cu mult înaintea domnului Iliescu, mi-a spus, cu vocea ei tărăgănată, după ce îi relataseram ultima anecdotă cu Ceaușescu: „Să fii sănătos, că ai o minte strălucită. Păcat că ești așa golan...“.

Redacția Emisiunilor pentru Străinătate era un univers fundamental cosmopolit. Fiecare secție avea unu-doi nativi din țara spre care emitea, majoritatea foști „luptători anti-fasciști sau comuniști“, atrași de mirajul propagandei din Est, miraj căruia, de altfel, autoritățile de la București îi adăugaseră – cu generozitate – salarii frumușele, vacanțe în condiții speciale, locuințe bune și spațioase, cu mult peste standardul mediu. Cvasitotalitatea acestor personaje aveau două „calități de bază“: o educație lacunară și o credință neștrămutată în „justețea cauzei“. Frecventarea lor (nerecomandată de autorități și, cu mici excepții, neîncurajată nici de ei) prezenta însă un singur avantaj: puteai, cu un efort minim, să-ți ridici nivelul limbii pe care ei o vorbeau de la tâta mamei și pe care tu o învățaseși prin cine știe ce amfiteatre universitare. Erau, cu toții, niște bieți vânzători de iluzii comuniste și îmi închipui că trezirea la realitate, în anii mulți de scăpătate ceaușistă, nu va fi fost tocmai plăcută. Până una-alta, vorba francezului, *faute de grive, on mangeait du merle...*

În afară de cei dintre noi care făcuseră studii superioare la vremea lor și cu dascăli adevărați, mai exista, în redacția noastră, și un destul de consistent „detașament proletar“. Pe la finele anilor 1950, Partidul făcuse ce știa el mai bine: reîmprospătase rezerva de cadre. Cu muncitori care se remarcaseră prin articole la gazetele de perete (obligatorii în fabrici și uzine) și pe care îi școlise cât de cât la „seral“ ori „fără frecvență“ și îi aruncase în bătaia ideologică după ce, nu-i așa?, le mai verificase încă o dată dosarele. Era greu, dacă nu

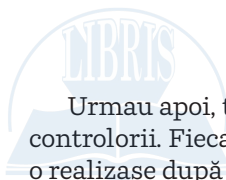
imposibil, să transferi într-o limbă străină încropelile chinuite ale acestor „articleri“. Dacă aveai proasta inspirație să li te plângi, te priveau cu un dispreț vădit, dacă nu îți spuneau cumva verde în față că n-ai decât să pui osul la muncă, că politica partidului nu se înțelege așa, bătând din palme, bazându-te pe o amărâtă de diplomă pe care tu, cel incriminat astfel, o obținuseși la capătul a câțiva ani de eforturi... Unul singur (doar unul!) ajunsese, către finele carierei în Radio, la conștiința nimicniciei sale intelectuale. Venise de la Întreprinderea de Mecanică Fină unde, după spusele lui, fusese un muncitor fruntaș. Îmi spunea cu amărăciune în glas, după ce îl contram fără menajamente în legătură cu articolele debile în care trata *Pagini de istorie* (așa se numea rubrica pe care o susținea săptămânal), cât este de nefericit că nu poate scrie mai bine, să fim – și noi, și el – mulțumiți și că se teme că a uitat și meseria din care plecase, cea de reglor... Dacă mai este încă în viață, să se consoleze cu gândul că măcar i-am apreciat sinceritatea.

Elite sau nu? Despre dactilografie, cu dragoste. Vocea: manual de utilizare.

PAUL GRIGORIU

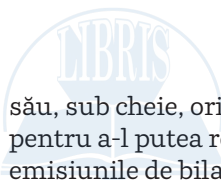
În pofida faptului că erau destui invidioși ca să califice REPS „cloacă de intelectuali“, aici erau câteva personaje care merită toată atenția. Trebuie să știți, pentru o mai rapidă înțelegere a situației, că, dincolo de balastul uman de care am vorbit mai devreme, schema de organizare prevedea niște poziții accesibile și favorizante doar pentru cei care aveau cu adevărat un cuvânt de spus. Astfel, după modelul redacției de actualități, fiecare secție în limbi străine avea prevăzute 1-2 posturi de crainic care presupuneau o durată zilnică de muncă de doar șase ceasuri (în loc de 8 în mod obișnuit), un salariu mai mare (nu cu mult, dar, mă rog!) decât al unui simplu traducător și (cred, nu este o certitudine) o perioadă de vacanță mai lungă. Selecția acestor crainici se făcea după criteriile cele mai riguroase și, chiar în situația în care-i pizmuiai („capra vecinului“ este, nu-i așa?, o invenție românească), nu puteai să nu recunoști măcar „inpetto“ că-ți erau net superiori, și încă la mai multe capitole: voce, dicție, prestanță. Am putut să compar, la o vreme, detașamentele de crainici ai Radioului și Televiziunii. Fără nicio exagerare, colegii mei le dădeau clase celor din Strada Mozart (ulterior Pangrati combinat cu Șoseaua Dorobanți).

Urmau apoi, tot în această categorie a elitelor, controlorii. Fiecare traducător își punea versiunea pe care o realizase după articolul în limba română la dispoziția unui personaj a cărui misiune era să o facă pe cât mai apropiată de „limba de sosire“. Dacă se întâmpla să ajungă timpul până la intrarea în emisie (vestitul *on air* care nu se mai dezlipește de pe buzele „noului val“ de realizatori radio și tv), ei!, în acel caz bravii și erudiții controlori făceau și o operație de „stilizare“ care îți dădea, precum un micrometru, măsura exactă a ignoranței tale și a preaplinului lor de cunoștințe.

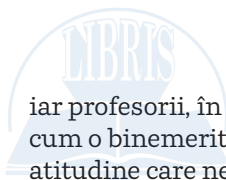
În fine, la elite, n-aș putea să-i uit pe cei care, eu, cel puțin, mai degrabă în secret, îi plasasem în categoria *rara avis*. Aceștia erau intelectuali subțiri care, în momente de rătăcire a propriei lor existențe, dăduseră o mână de ajutor alcătuirii comuniste. Când îi simțise dezamăgiți de realități, Partidul – el, cel clarvăzător, drept și lucid – îi trăsese pe linie moartă, propunându-le, ca singure consolări, situații locative decente și sinecuri cu cifre întremătoare... Aceste personaje puteau fi văzute la concertele de la Ateneu ori la lansări de carte, se salutau cu mahării zilei (pe atunci nu se purtau, ca azi, îmbrățișări libidinoase) și, uneori, își făceau concediul în nu mai știu ce țară socialistă unde acești temerari cugetători veșnic îndrăgostiți de adevăr descopereau situații și stări de lucru *obligatoriu* inferioare celor similare de la noi...

Ar mai trebui pomeniți (o fac, dar cu multă reținere...) „reporterii speciali“: aceștia – domni, doamne și domnișoare binișor îmbrăcați și cu o cunoaștere relativ bună a idiomului străin în care se manifestau – aveau – *fără excepție!* – aprobarea organizației de partid spre a contacta oaspeții și a le smulge acestora opinii cât mai flatante despre România, realizările ei și, mai ales (ați ghicit!), despre conducătorul genial. Un interviu era definit ca „bun, foarte bun, excelent“ dacă se axa în principal pe asemenea aprecieri. După difuzare, „reporterul special“ îl păstra cu grijă în sertarul biroului

său, sub cheie, ori, mai indicat, în Fonoteca specială, pentru a-l putea refolosi (întreg sau pe fragmente) în emisiunile de bilanț (din ce în ce mai numeroase pe măsură ce Epoca de Aur se „tinichelea“ de tot). „Reporterii speciali“ se deplasau la „locul faptei“ (holuri de hoteluri sau case de oaspeți) la bordul unui automobil al Radioului și înarmați cu cele mai bune tipuri de magnetofone de care dispuneam atunci (Uher și Nagra). Sincer să fiu, nu am simpatizat prea mult niciodată: în primul rând, îmi venea greu să accept discriminarea la care noi, muritorii de rând, eram supuși și de care ei beneficiau, apoi mă enervam teribil când căutau să-ți strecoare, în emisiunile pe care le făceai la un moment dat, fragmente din „genialele“ lor prestații la microfon în compania nu mai știu cărui vizitator al Bucureștiului.

Pe raftul „elitelor“ din aceste Amintiri, aș pune, cu sau fără îngăduința dumneavoastră, o casetă din lemn rar și parfumat, cu fotografiile cam îngălbenite de timp ale dactilografelor. Secția Franceză și salariații ei au beneficiat de prezența, eleganța și *savoir faire*-ul acestor doamne până la orizontul anilor 1980 când, pentru rațiuni economice, le-a venit sorocul. Când am intrat eu în Radio, Florica Călărășanu și Irina Bețiu erau deja două cucoane de o anumită vârstă cărora le reveneau două misiuni principale: să se ocupe, când timpul sau vreo dispoziție specială o cereau, de materialele importante (în primul rând, oricât de ciudat vi s-ar părea, planurile zilnice de emisiune) și să-i „dedulcească“ la scrisul dactilografiat pe nou-veniții în Secție care (încă) nu aveau această deprindere. De aceste două onorabile și excelente femei mă leagă o amintire de primă și insolentă junețe, un fel de conflict de unde am ieșit (cum meritam!) cu coada între picioare. Remarcasem, de la o vreme, că versiunile mele dictate doamnelor Călărășanu ori Bețiu nu corespundeau decât în prea mică măsură cu ceea ce-mi închipuiam eu că ar trebui să fie. (Nu tot eu eram cel care, deasupra traducerii din teza de admitere la facultate, puseseam mențiunea „Versiune definitivă și poate corectă“,

iar profesorii, în loc să mă dea afară din examen – așa cum o binemeritam –, zâmbiseră probabil cu îngăduință, atitudine care ne induce imediat, nouă, făptuitorilor de rele, un sentiment de impunitate?)

Așa că m-am hotărât să pun lucrurile la punct. Imediat ce mi se întinsese foaia dactilografiată tradusă *sub dictarea mea*, o parcursesem, remarcasem modificările făcute tacit, *fără acordul meu!* și îi atrăsesem atenția partenerei mele (de fapt „profesoarei“ mele!) că, în cutare loc, eu nu spusese niciodată așa ceva. După ce mi-a ascultat filipica gânăvită, doamna (Călărășanu sau Bețiu) m-a privit cu înțelegere și m-a consolată: „Lasă, Paulică, așa e bine, *cum am scris noi*“. Promptitudinea cu care am fost inclus la rubrica *Așa, da!* spune totul despre caracterul acestor doamne și mă face să roșesc și acum, la peste patruzeci de ani de la acea întâmplare. (n. a. Am cerut scuze pentru obrăznicie *doamnei* dactilografe. Mi-au fost primite cu zâmbetul pe buze...)

Parcă am spus-o deja; examenul pentru postul de colaborator la Secția Franceză constase într-o traducere („retroversiune“, de fapt, nu știu de ce continuu să-i spun greșit altfel) și o probă de microfon. Când mă acceptaseră, îmi comunicaseră că la voce mai trebuie „lucrat“, constatare care mi-a închis, vreme de cam douăsprezece luni, porțile studioului de înregistrare. A intervenit un fapt curios: la emisiunile în limba franceză, unde mergeam în studio doar ca să ascult – cu fascinație, n-am uitat! – spusa altora, mă remarcase (pentru glas, culmea!) șefa Redacției Muzicale. Doamna Daniela Caraman-Fotea lucra, împreună cu doi colaboratori imediați (Nicolae Duțu și Dan Antonescu), la o emisiune bilunară de vreo trei ceasuri durată, dacă nu mă înșel. Numele acestei emisiuni era RADIODIVERTISMENT și, dacă stau acum să mă gândesc bine, rolul ei era să facă uitat, împreună cu programul complementar și tot bilunar, alcătuită botezată RADIORECORDING, uluitorul METRONOM al lui Cornel Chiriac și George Limbășanu, proaspăt relocat (atunci) pe undele Europei Libere.

Cu inconștiența și orgoliul specifice vârstei, am acceptat (deși nu mi se spusese în mod explicit) această *mission-suicide*. Ignoram cu bună știință existența cenzurii, dar, în special, că eram, cu debilul meu bagaj de informații și disponibilități muzicale, la mulți ani-lumină în spatele lui Cornel Chiriac. Știa asta și realizatoarea emisiunii, dar primise probabil sarcini precise și atunci s-a bazat pe singurul meu atu: vocea. Nu a fost necesar ca regizorul Dan Antonescu să mi-o ajute (vocea) prea mult cu compresorul ori cu alte mijloace doar de el știute. Cert este că lumea a început, de la o vreme, să mă privească altfel și erau destui cei care mă complimentau pentru „isprăvile“ mele la microfonul RADIODIVERTISMENT-ului.

Și uite-așa, înainte de a ajunge un bun traducător și realizator de emisiuni la REPS, cum îmi pusesem în cap, am devenit un „animator“ relativ notoriu de programe muzicale. E adevărat, această din urmă ipostază se consuma pe lungimile de undă ale Radioului național, în văzul (mai puțin) și în auzul (mult mai mult) prietenilor, dar și „nemicilor“, câți voi fi avut la ora aceea...

Dulcele prizonierat sau cum am ajuns „dependent de Radio“. Un dicționar viu: Sergiu Levescu. Secretari de partid, vicepreședinți, belele.

Spre deosebire de cei care populează astăzi studiourile de radio și televiziune (cei care-și spun și își impun termenul de „jurnalist“, în niciun caz „ziarist“ sau „gazetar“), generația mea nu a beneficiat, pentru profesia căreia dorea să i se dedice, de școli specializate. Ziariști se făceau în mod obișnuit cei cu studii de filologie, dar asta nu înseamnă că, la un recensământ, n-ai să găsești printre noi și absolvenți ai altor facultăți, chemați pe tărâmul gazetăriei de cine știe ce talente ascunse... Ca să-și salveze pionii fără școli înalte, dar cu obediență totală (nicicând oarbă!) față de „cuvântul partidului“, regimul comunist a creat (după model rusesc) școala de cadre ȘTEFAN GHEORGHIU (numită inițial Jdanov, după numele politrucului fundamental al lui Stalin). Ca farsa să fie completă, ȘTEFAN GHEORGHIU s-a rebotezat pompos „Academie“, iar diplomele sale au fost echivalate cu cele din învățământul superior. Acesta era locul unde funcționau secții specializate în „radio“ și „televiziune“. Nu știu ce se preda acolo, nu-i cunosc pe cei care urcau